

כתרי תורה

הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זי"ע"א

ברכת החג

מערכת גליונות 'כתרי תורה' שולחת את ברכת החג לרבינו מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א. לתלמידי החכמים המאירים ומעירים ובזכותם מתלבנים הדברים. ללומדי ומעייני הגליונות, שזכותם זכות הרבים עומדת לנו להגדיל תורה ולהאדירה, ולהשיב עטרת אבות לתפארתה בהדרתה ובטהרתה. ולכל בית ישראל

תוסיפו שנים רבות
שמחים במועדים טובים

לע"נ מרן ראש התיבה הגאון רבי ירחמיאל גרשון בן הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין זלה"ה. מרן הגאון רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זלה"ה. מרן הגאון רבי שמעון ב"ר דוד בערני זלה"ה. זקנתי אצילת המידות מרת שולמית מורחיו ע"ה ב"ר שלום ענאר זלה"ה - ט"ו אב התשפ"ג רבי שלום ב"ר שמעון מורחיו הלוי זלה"ה - כ"א ניסן תש"ס. ר' עזרא ב"ר יעקב שרעבי זצ"ל - ל' סיון התשפ"ג. דודי הרב אברהם ב"ר דוד ברויאו זצ"ל, הרב אלעזר עוזרי זצ"ל בן יבלחט"א רבי אברהם, ר' זכריה ב"ר יוסף גהסי זצ"ל, ר' ישראל ב"ר יהודה חגבי זצ"ל, הבה"ח נפתלי צבי יעיש זצ"ל בן יבלחט"א רבי יגאל. ציון בן שלום חזון זל. מרת בתיה שאלתיאל הלוי ב"ר עזר שרעבי זצ"ל - ט' סיון תשפ"ג. ולכות הרבנים הגאונים הרב שלמה יוסף ב"ר יוסף שליט"א ואחיו הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א, הרב יוסף ב"ר יעקב שליט"א. הרב יעקב ב"ר משה שליט"א. הרב רפאל אריה בן יהוא שליט"א. הרב ששון בן מרדכי שליט"א, הרב אלעזר ב"ר אהרן שליט"א. מרת צביה ב"ר יוסף חתי, מרת מיכל ברכה ב"ר שלום חתי הנערה שרה בת שלומית חתי. לפר"ש במהרה בתושי"ו, ולהצלח ולצלחת אחי, ולהנתיב בצרה ובשביה באה"ק ובשאר גלויותיהם, והשם ירחם, עמו ינחם, על יד נחמם, אכ"ה.

כתר ההלכה | הגאון הרב נתנאל עומסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק' לעילוי נשמת אביו רבי יהוא ב"ר יצחק עומסי זלה"ה - נלב"ע כ"ז אלול התש"פ

האם מותר למכור לגוי קמח על דעת להשתמש בו אחר הפסח

א] מעשה באדם שקנה ארגו קמח קודם הפסח להשתמש בו קודם הפסח, אך בכוונתו היה גם להשאיר כמות מסוימת של קמח בשביל מוצאי שביעי של פסח. האם מותר למכור לגוי את הקמח, אף שיש בכך הערמה, כי הלא אינו מעוניין באמת במכירתו לגוי שהרי חפץ הוא להשתמש בו לאחר הפסח. תשובה: הנה יש אומרים כי אסור להשאיר חמץ בכוונה ולמכרו לגוי על מנת שיהיה לו לאחר הפסח. והטעם מפני ש"א כי כל מכירת חמץ היא הערמה, ומה שמועיל הוא דווקא אחר שביטל את החמץ שאז אינו אסור מן התורה, רק יש איסור דרבנן שצריך לבערו ובדרבנן התירו הערמה, אמנם בזה שקונה במיוחד כדי למכור אינו מבטל בלב שלם ולא תועיל המכירה (תבואות שור פסחים כא).

אכן העיקר נראה שמכירת חמץ מועילה אף אם לא בטלו קודם לכן, כיון שחמץ משש שעות ולמעלה אסור בהנאה מן התורה ואינו ברשותו של האדם, ולכן די במה שמגלה דעתו שאינו חפץ שיהא ברשותו ע"י מכירה לגוי (מג"א סי' תמ"ח סק"ד). ולא נזכר בשו"ע ובפוסקים שיש לבטל את החמץ קודם מכירתו (שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' מ"ט). ומ"מ דבר מגונה הוא למכור חמץ לגוי כדי שיהיה לו לאחר הפסח ואין ראוי לעשות כן אלא במקום הפסד (שבט הלוי שם, י"ל פסח כרך ב' עמ' רצ"ט).

אך בנדון שבשאלה שהמדובר הוא בקמח חיטה בלאו הכי מותר, אך מצד אחר, כי כפי הנראה, בזמננו אין הקמח חמץ. ורק מפני הספק יש לכלול במכירת חמץ (עיי' בשו"ת אורן שלחכמים ח"א סי' ל"ה) וכן אמר לי מרן הגר"י רצאבי שליט"א.

המנהג שלא לומר ההלל כליל פסח בבית הכנסת

ב] כתב מהרי"ץ (עץ חיים ח"ב דף ז' ע"א) 'המנהג הקדמון לא היו קוראים ההלל בבהכ"ס כלל, וכן תמצא שלא נזכר ברמב"ם וכו' ועכשיו מקרוב כמו ל"ה שנים נתפשט כאן בכל בתי כנסיות לקרותו ע"פ הש"ע והטור ז"ל, והיה לי מקום עיון לענין הברכה אם יברך או לאו כיון שאינו אלא מנהג וכיון שכבר נהגו מאי דהוה הוה והיכא דלא נהוג אין להכריחם, עכ"ל. עוד כתב בתשובותיו (פער"צ ח"ג סי' רע"ו) 'אשר על כן אע"פ שראיתי הרבה מהקהלות כאן הנהיגו עצמן לומר ההלל בבהכ"ס בברכה, אנכי לא כן עמדי. וכיון שנהגו לקרותו מאי דהוה הוה, אבל לא יברך וכו'.

מכל דבריו נראה כי הראוי יותר הוא שלא לומר הלל כלל בבהכ"ס כי אין לזה שום רמז בתלמוד וגם לא בהרי"ף והרמב"ם, ועיקר ההלל נתקן בסדר ההגדה (שערי יצחק טבת-אדר תש"ע עמ' קנ"ה). ואע"פ כן מנהג הבלדי בהרבה מקומות לומר את ההלל בבהכ"ס כליל פסח בלא ברכה וכמו שהיה במקומו של מהרי"ץ, אך היו גם מקומות אחרים אצל הבלדי שכלל לא אמרו את ההלל אז.

ומכל זה נראה כי אותם בתי כנסיות שלא הנהיגו אצלם את אמירת ההלל כליל פסח מאז הווסדס, אין ראוי להנהיג כן מחדש, ואף אם ירצו חלק מן הציבור לומר את ההלל אחר התפילה לעצמם וכומו ששמעתי שארע באחת מבתי כנסיות, לא נכון הוא, כי אף בתימן אינו אלא מנהג חדש שאין לו מקור בש"ס כאמור.

הפעלת מכונת כביסה זמן מועט קודם חצות

ג] קיימא לן (סי' תס"ח סעיף א') שאסור לעשות מלאכה בערב פסח מחצות ולמעלה (ובשנה זו בשעה: 12:38), והטעם מפני שהוא זמן שחיטת הפסח. ובכלל זה נאסר כיבוס הבגדים כיון שהיא מלאכה גמורה (משנ"ב סי' תס"ח סק"ז). ויש שהסתפקו במכונת כביסה שמא אין בהפעלתה איסור שהרי היא מלאכה שאין בה טורח. ואף שכאשר אסרו חכמים לעשות מלאכה, אסרו גם אם יעשנה בלא טורח, וכגון מה שאסור לתלוש עשבים בבית הקברות בחול המועד אף שאין בזה טורח (שו"ע סי' תקמ"ז סעי' י"ב), מ"מ במכונת כביסה שהיא מלאכה שתמיד אין בה טורח י"ל דמותר (שש"כ ח"ב סי' מ"ב הע' קל"ט, קובץ בית אהרן וישראל גיליון ס"ו עמ' נ"ב). אכן למעשה אסרו הפוסקים לכבס אחר חצות אף במכונת כביסה. אבל להפעיל את המכונה רגע לפני חצות אף שתמשך לפעול לאחר חצות, רבים התירו (כן מובא במקומות רבים בשם הגר"ש אלישיב, אבני ישפה ח"ד סי' ס"ד, פסקי תשובות סי' תס"ח א"ו ו' ועוד), והטעם, כיון שאינו עושה מלאכה בזמן האיסור וואף בערב שבת יש שהתירו להפעיל מכונת כביסה לפני שבת שתפעל בשבת, וגם האוסרים שם הוא מטעם אוושה מילתא. וכן פסק מרן שליט"א (שע"ה ח"ג סימן פ"ח בעיני יצחק סק"ז). ושאלתי את מרן האם לאחר שהמכונה סיימה את פעולתה אחר חצות, מותר להעביר את הבגדים לייבוש במייבש. והשיב, כי הייבוש במייבש כמוהו כתליית הבגדים בחבל ומותר.

עניית אמן על ברכה בלא שם ומלכות

ד] ביום שני השבוע התכנסו עשרות ילדים לכנס 'המחשת ליל הסדר' שע"י הארגון הארצי 'אלפי יהודה' בראשות ידידי הרב אבנר לידאני שליט"א. במהלך הכנס הסתפקו כיצד לנהוג בעניית 'אמן' בסיום הברכות. כי מחד הברכה היא בלא שם ומלכות, ומדוע יענו עליה אמן. אך מאידך יש שטענו כי הלא פעמים רבות עונים אמן גם על ברכה בלא שם ומלכות, וכגון מי שמתברך ע"י חברו וכדומה. תשובה: כתבו הפוסקים בשם המדרש שהשומע אדם מתפלל דבר או מברך לישראל אפילו בלא הזכרת השם, חייב לענות אמן (מג"א סי' רט"ז סק"ג, שת"ז שם סק"ח). מאידך, כאשר מדובר על ברכה שתיקנו חז"ל הנאמרת בלא שם ומלכות, מבוואר בפוסקים שאין צריך לענות עליה אמן, אף שאין בזה איסור כשם שאין איסור לומר ברכה זו (שערי אפרים שער ד' סעי' כ"ה ול"ג, שו"ת בצל החכמה ח"ה סי' פ"ט). אמנם, בנידון שבשאלה כיון שמדובר בברכה הנאמרת לילדים כדי להתלמד, הלא מפורש בגמרא (ברכות נג) שאחר הכל עונים אמן חוץ מתינוקות של בית רבן שאין לענות אחריהן הואיל ולא נאמרה ברכה זו אלא להתלמד, וה"ה כאן [אף שנאמרה מפי גדול]. וכ"ש במקרה דידן שהברכה עצמה לא נאמרה כתקנה ויש בה שינוי מטבע (שו"ע סי' רט"ז ס"ב, שע"ה צ"ש שם סק"י, שו"ת אבני ישפה ח"ה סי' ק"ב). ולמעשה שאלתי את מרן הגר"י רצאבי שליט"א ולאחר שהרהר בצדדי השאלה השיב, כי הדבר מסופק אצלו, ולכן לכתחילה יש להורות שלא לענות אמן. אכן בדיעבד אם ענו אין לחוש מלפרסם צילומים אלו, כיון שיש מקום לומר שאף עניית האמן ע"י הילדים היא בשביל להתלמד וכלומר שידעו מתי עונים אמן בסדר ליל פסח ומותר.

חכמים כאן "להאריך"? וממה נפשך, אם יש צורך בריבוי הדברים, אין בכך אריכות. ואם אין צורך בריבוי הדברים, האריכות היא מגונה?

דומה, כי מדברי בעל ההגדה מוכח, שבסיפור יציאת מצרים, אריכות הדברים וכפילותם, אף ללא צורך רצויה.

ג] אפשר וזה פשר דבר: כאשר אדם צריך להעביר מידע, הורנו חז"ל (פסחים ג, א) "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה". לא כן, כאשר אדם חווה חווה מסעירה, הרי שכאשר הוא מספר את קורותיו לאחרים, פרץ הרגשות מונע ממנו מלשמור על סדר הדברים. קופץ הוא מענין לענין, כופל את דבריו פעם אחר פעם ללא סדר ומשטר.

החיוב לספר ביציאת מצרים – הוא חיוב לחוות שוב את רגע היציאה, וכמו שאמרו חז"ל (פסחים פ"י מ"ה) "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". וברמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ה) הוסיף "כאילו עתה יצא מצרים" (עי' עולת יצחק ח"ג סי' קמ"ט. אבש"ר). וכאשר אדם חש באמת כאילו הוא יצא ממצרים, הרי שהוא פורק את רגשותיו וחוויותיו ואינו מסוגל לאצור את פרץ דבריו ולעורכם. לפיכך, קובע בעל ההגדה, כי דוקא כאן בשונה משאר מקומות, "כל המאריך לספר ביציאת מצרים – הרי זה משובח".

א] לכאורה, אריכות דברים היא אך למותר. וכפי שכתב הרמב"ם בגנאי האריכות: "לפי שאין העניינים מוסיפים אמיתות בכפילת המילים, ולא תגרע אמיתתן אם לא נכפלו. אתה יודע כי זכרון היחוד הוא אומרו "אחד", לא נכפל בתורה כלל" (מאמר תחית המתים, הוצ' מוה"ק עמ' פ"ה). "אילו יכולנו לרכז את כל התורה בפרק אחד, לא היינו עושים בשני פרקים" (רמב"ם שם עמ' צ'). ואגב, נראה שמכאן מונח היסוד לדקדק בכל מילה שבדברי הרמב"ם).

ב] מה באמת טעמו של דבר, מפני מה האריכות כה מגונה? הרמב"ם באגרת השמד (מהדו' מוה"ק עמ' ק"ו, ק"ח) עומד על סוד הענין: היינו מביאים תורף דבריו, אע"פ שהוא ארוך וחלוש ועמום, לולי חמלתנו על החסד אשר נתחסד עמנו יתברך, כלומר, הדיבור בלשונו, כמו שאמר יתברך בתורתו הקדושה (שמות ד', י"א) מי שם פה לאדם. לפיכך, ראוי לאדם שיחמול על דיבורו יותר מחמלתו על ממונו, ושלא ירבה בדיבור וימעט הענין. וכבר גינה החכם ע"ה ריבוי הדברים ומיעוט הענין ואמר (קהלת ה', ב') כי בא החלוש ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים. הלוא תראה איך אמרו רעי איוב בהרבותו לדבר, הרב דברים לא יענה ואם איש שפתיים יצדק, איוב לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל, והרבה כיוצא בזה". מעתה שומה עלינו להעמיק חקר ולהתבונן, מדוע ציוו אותנו

כתר של א"ש

סוד מצות כורך שכינתא קדישא בגלותא

עם ישראל שבארץ ישראל, נמצא בימים אלו באחד משעותיו הקשות ביותר, כשאויבינו קמו עלינו לרעה, באכזריות וברשעות. בשעות אלו עלינו להתחזק באמונת אומן, בבטחון בצור כל עולמים, כאשר השרישונו אבותינו הקדושים, שלא יטשנו ולא יעזובנו וכמו שאמר הכתוב (ויקרא כ"ו, מ"ד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וכידוע שאבותינו בתימן היו משתמשים בפסוק זה לאיים על הערבים שהיו רוצים להציק להם ולהצר צעדיהם, והיו אומרים להם, יש לנו 'אפגס', הערבים היו נרתעים למשמע ענין זה גם בלי להבין את משמעותו. אך היהודים כוונתם לסמוך על הבטחת השי"ת שבפסוק זה, שלא יטשם גם בארץ אויביהם.

כתב אדונינו מהרי"ץ באגדתא דפסחא (עץ חיים ח"ב דף כה, א) ודע דבכורך צריך כזית מצה וכזית מרור, וכורכן יחד. ונוהגין העולם לכרוך המצה בפנים והמרור חוצה לה, וכן היה מנהג מורי זקניו ז"ל. יעו"ש מה שכתב מהרי"ץ בטעמי הדבר ע"פ הסוד. ובסופו כתב, וגם לפי הפשט כן נראה שצריך להיות המרור מבחוץ, כי כן סדר הדברים, תחילה מיררום, ולבסוף היה ענין המצה בצאת ישראל ממצרים, כן שמעתי מפי אחי הי"ו, ע"כ (ועי' עוד טעם שהביא שם מרן הגר"י רצאבי שליט"א בפע"ח אות רצ"ז).

ונראה ליתן טעם נוסף שיש ללמוד ממנו לחשכת גלותנו, דהנה כתב הוזה"ק (רעיא מהימנא מא, ב), מאי האי לקבל האי (מה ענין המצות אצל המרורים), אלא לאחזאה גלותא דשכינתא עמהון דישאל בההוא מרירו דלהון (אלא, להראות את גלות השכינה עם ישראל באותו הצער שלהם), דכתיב וימררו את חייהם בעבודה קשה, ע"כ. ולפי זה מובן כי המרור שבכורך הבא לרמז את צער השכינה שבגלות, נמצא כלפי חוץ, להזכירנו כי בחשכת גלותנו, על אף שלרגע לא פסקה השגחת שכינתו יתברך, מכל מקום השגחתו היא בבחינת הסתר פנים. וכלפי חוץ, יש חושך, הסתר, רואים רק את הגלות, את המרור, את צער השעבוד, את יד שונאי ישראל מתרוממת. אבל באמת נשיב אל ליבנו, אל תירא יעקב ואל תיחת ישראל, כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב.

ואדרבה כמ"ש בזה"ק, שכינתא עמהון דישאל בההוא מרירו דילהון, ובוזה מתגלית חביבותן של ישראל, וכמו שאמרו במגילה (כט, א) תניא רשב"י אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן, ע"ש. ועי' בעץ יוסף על העין יעקב שם מביא מהאלישיך, דכל זה לבל יטמעו בזרים עדי אובד, להגן בעדם בל ישתקעו בחטא ותהיה להם תקומה, ע"ש, כי אחריתם לגאולה ולגדולה.

ויהי"ד שכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות, הא' המוציא עמו לחרות מספלות, ישיבנו לגבולנו במקלהות, נעלה למקדש בפסחים ועולות, ושם נהלל לפניו בשירים ומצהלות. אכי"ר

ענבי הגפן בענפי הגפן דבר נאה ומתקבל

ברכת מזל טוב שלוחה בזאת
למעלת יקרת מורנו ורבנו, המאלפינו דעת
ובינה, דבר ה' זו הלכה, דולה ומשקה
מתורת רבותינו בחכמה, ובנועם אמרים
משבעם בכתרה של תורה
הגאון הרב נתנאל עומסי שליט"א
לרגל אירוסיו בנו הבה"ח מאיר ני"ו
מבחיורי ישיבת 'תורת יעקב'
בשעטומו"צ, עב"ג תחי'
בת הרה"ג אבינועם מדמן שליט"א
יהי רצון שיעלה חיווג יפה, ויזכו לבנות בית
נאמן בישראל, ששון ושמחה ימצא בו תודה
וקול זמרה, יראו דורות ישרים מברכים,
בדרכי האבות הולכים, אכי"ר.
מערכת 'פתרי תורה'

נגעים, ועל פיו יהיה כל ריב וכל נגע אם לטמא אם לטהרו. והכל הוא בסבת עונו של־אדם. ושב ורפא לו, ע"כ.

ונראה לבאר את דבריו, כי אם כאותו הרינון שבעונו של אהרן בא הנגע, לא היה הקב"ה מרחיקו מן הטומאה לקדשו מכל העם, ולא היה נותן הקב"ה לפסוק על פיו כל נגע.

ה] טעם נוסף ראיתי בשערי שמעון (להרה"ג שמעון שרעבי שליט"א) שכתב, כי הטומאה והטהרה דוקא באדם קדוש היודע להבחין בהן, ע"כ. ואף שבוודאי מעלת תלמיד חכם גדולה ממעלת כהן גדול עם הארץ כמובא בהוריות (יג, א). מכל מקום כללא כ"ל קרא, כדי לא לחלוק בדבר, וכזה הוא בודאי כהן.

הערה בדברי רס"ג ויישובה ע"פ המבואר במדרש החפץ

ו] אלא שיש לשאול למה דווקא כאן תרגם כך רס"ג, והלא לשון זו הוזכרה גם לעיל (יג, ב) אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וכו' והובא אל אהרן הכהן. וכן לקמיה (שם, ט) נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן. ובשניהם תרגם רס"ג 'פיותא בה' שענינו 'יובא' (ע"י לעיל ט"ז, י"ד, ובא לפני ה', ויאתי בין ידי אלה), ומדוע כאן הוסיף תיבת 'בכ"ברה'. [בפרשת תרומה על הפסוק והובא את

בדיו בטבעת (כ"ז, ז), תרגם רס"ג 'זאדכל', עניינו 'הוכנס'.] וצ"ע. [ז] והנה בשאלה זו עמד גם רבינו זכריה הרופא במדרש החפץ וז"ל, והלא היה מביא עצמו, והיה ראוי לומר ובא. ותיריך 'אלא שהכל בסיוע'. ודבריו טעונים ביאור מהו הסיוע שנצרך המיטהר.

וע"פ דברי רס"ג דלעיל (שהביאו גם הר"ז"ה שם) אפשר לבאר דהכי קאמר, היות והמצורע טמא ואינו יכול להכנס למחנה. צריך סיוע שיובאו דבריו אל הכהן כדי שיצא אליו ויטהרו.

ובזה יובן ג"כ מדוע תרגם רס"ג דווקא כאן יובא ענינו, כי קודם שטימא הכהן הלא הוא עומד בטהרתו (ע"י פ"ב מנגעים משנה א', וברמב"ם פ"ט מטומאת צרעת ה"ב), ויכול לבוא בעצמו לכהן.

ביאור ענין והובא

ח] אלא דעדיין יש לשאול מדוע בשני המקומות דלעיל אמרה תורה 'והובא' וכי אינו יכול לבוא בעצמו. ואיתא בזה"ק (מת, א) בשם ר' יצחק, ובא לא כתיב, אלא והובא. דכל מאן דחמי ליה אתחייב ביה לאקרובי קמי כהנא, דדיוקנא קדיש לא ליתיב הכי, ע"כ. ובדבריו שם מבואר דדריש הכי דווקא בפסוק שנאמר בו 'אדם', דאדם יקרא מכלא דאיהו בדרגא עילאה דכולהו, כיעו"ש. הרי שמכריחים אותו לבא אל הכהן כדי שלא ישאר וצרעתו עליו. וכן דקדק האבן עזרא לעיל (יג, ב) והובא אל הכהן, ברצונו ושלא ברצונו, כי הרואה בו אחד מסימנים אלו יכריחנו שיבא. וכ"כ הרא"ש בנגעים (פ"ג מ"ב) לדינא, דכל אדם שנראה בו נגע ב"ד כופין אותו לבוא אל כהן, דמצות עשה היא דכתיב והובא. וע"י ברמב"ן עה"ת (דברים כ"ד, ח) דמקרא דהשמר בנגע צרעת שמעינן דהנמנע מהראות נגעו לכהן, עובר בלאו, ע"כ.

ט] ואף דכל זה שייך דווקא בתחילה ולא בעת טהרתו. מכל מקום גם לענין טהרתו מצינו אזהרה, כמו שכתב הר"ז"ה כאן והובא אל הכהן שלא ישהה ולא יתירשל עד שלא תצמח בו המכה. [וע"י בתו"כ כאן, 'שלא ישאה'].

וכ"כ באבן עזרא כאן, כי אחר שישור נגע הצרעת לא ירצה להביא מה שמחויב, ע"כ. דהיינו שזירזתו תורה על סדר טהרתו וקרבתו, ושלא יסתפק במה שכבר סר ממנו הנגע.

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן (י"ד, ב) יובא ענין טהרתו אל הכהן

א] את תיבת 'והובא' אל הכהן, תרגם אונקלוס 'יְיַתִּיתִי לות כהנא. שענינו 'זהביאו אותי' כמו וייתי יתיה. ובשונה ממה שתרגם לעיל על פסוק 'יובא' אל הכהן (יג, ט"ז), 'זייתתי' לות כהנא וכו' ספרי תימן והנל"ג. ודלא כ"ג גם שם ויתיתין].

ויש לשאול מדוע צריכים להביא את המצורע אל הכהן, וכי אינו יכול לבוא בעצמו. עוד יש לשאול, הלא בפסוק הסמוך נאמר ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע. ואם כבר הובא אל הכהן, מדוע הוצרך הכהן לצאת.

ב] והנה רבינו סעדיה גאון בתפסיר כתב 'אן יותא בכ"ברה אלי אלאמאם' שתרגמו יובא ענינו אל הכהן. וכמו שביאר מוהר"ר עמרם קורח זל"ה בנזה שלום שם, יודיעו טהרתו לכהן, לא שיביאוהו. לפי שעדיין משולח הוא חוץ למחנה עד לאחר כיבוס וטבילה (ע"י כע"ז בשפתי חכמים כאן). ולפי"ז לא קשיא מידי, כי לא הובא המצורע עצמו אל הכהן, אלא דבריו וענין טהרתו הובאו אל הכהן שיפסוק בו.

וקא משמע לן בפסוק זה, דאין הכהן מכריע רק בטומאת הצרעת אלא גם בטהרתה. וכמ"ש בתורת כהנים כאן, מלמד שטומאתו וטהרתו בכהן [ואע"פ שכבר נאמרה שם בתורת כהנים (פ"ג ב), שאין טומאה וטהרה אלא מפי כהן. הא כיצד, חכם שבישראל רואה את הנגעים, ואומר לכהן אע"פ שוטה, אמור טמא, והוא אומר טמא. אמור טהור והוא אומר טהור, ע"כ. שנאה כאן שוב בענין הטהרה].

מדוע דיני נגעים נפסקים דוקא בכהן

ג] ודאתאן להכי, ראיתי לבאר מדוע דיני נגעים נתחדשו דווקא בכהן. ודווקא טומאה וטהרה שבצרעת, ולא שאר טומאות, וכדאיתא בתורת כהנים לעיל (יג, מ"ד) טמא הוא טמא יטמאנו הכהן, זה טומאתו בכהן ואין שאר הטמאים טומאתם בכהן. ובשונה משאר דיני התורה שהולכים אצל חכם.

ומצאתי לרבינו זכריה הרופא דמדרש החפץ כאן שכתב, כך היתה דרכו של כהן גדול, יושב על הפתח בהיכל ה' ובעלי נגעים זובים ומצורעין שולחין אליו, והוא יוצא אליהם. מפני שעליו להטריח את עצמו במראות נגעים. לפי שהוא ניזון מישראל בכ"ד מתנות כהונה. וכך אמר המשל, מי שאכל בקדרה ילקה בה, שנאמר ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, ע"כ. ומה שהזכיר כהן גדול אע"פ שאין הדבר תלוי דווקא בו. נראה דרצה לומר, דאפילו כהן גדול מחויב לטרוח בטהרת המצורע. א"נ כוונתו במובא בויקרא רבה (פ"ט ח) דצער היה לו למשה בדבר הזה, כך הוא כבודו של אהרן אחי להיות רואה את הנגעים, וע"ש כביאור הר"ז"ה בסגנון אחר. וכיון שבמדרש הובא ענין זה על אהרן כתבו הר"ז"ה על כהן גדול.

וכע"ז במדרש תדשא (פרק ט"ז), דכשם שנטלין מתנותיהן ותרומותיהן של ישראל, כך יקבלו טרחותיהן וכו'. ושם נוסף, ועוד כדי שיצטרכו ישראל להם, ויהיו נותנים להן מתנותיהם בעין יפה. ד] ומוהר"ר פנחס הכהן מגארי זל"ה בספרו אור תורה כתב ביאור נפלא וז"ל, ולפי הפשט, טעם למה והובא אל הכהן. כי לפי שהיו מרננים על אהרן שהוא גרם המיתה והנגעים בשביל העגל. הנה יראו בעיניהם כי אדרבה הוא מוזהר על טומאת מת וטומאת

כרת מלכות | מאן מלכי רבנן

רבי יעיש ב"ר יוסף מגארי זלה"ה
מחכמי צנעא - ט"ו ניסן תרס"ב
רבי אברהם ב"ר סעדיה גראפי זלה"ה
מחכמי ודעה - ט"ו ניסן תרפ"ב
רבי יוסף ב"ר עואץ מירעני זלה"ה
רב העיר כוחלאן - ט"ו ניסן תשל"ח
רבי שלום ב"ר יצחק מעטוף זלה"ה
רב בברקת - ט"ו ניסן תשל"א
רבי דוד ב"ר סעיד קאפח זלה"ה
חבר ב"ד ק"ק תימן בירושלים - י"ז ניסן תרצ"ז
רבי שלום ב"ר נתן שרעבי זלה"ה

רב ביהכנ"ס שערי שמים ראשל"צ - י"ז ניסן תשס"ב
רבי חיים ב"ר סעיד סיאני זלה"ה
ראש השוחטים באשקלון - י"ז ניסן תשס"ח
רבי יהודה ב"ר סלם סעיד כמרי זלה"ה
רב מושב שתולים - י"ח ניסן תשל"ל
רבי שלום ב"ר יהודה חבשוש זלה"ה
רב ביהכנ"ס שבוי (עמר) בירושלים - י"ח ניסן תשל"ג
רבי שלום ב"ר יהיא כסאר זלה"ה
דומו"צ בדמאר ומחכמי ירושלים - כ' ניסן תרס"ג
רבי שלמה ב"ר שלום צאלח זלה"ה
ראב"ד צנעא - כ"ב ניסן תרס"ב

רבי ישראל ב"ר שלום עוזירי זלה"ה
ראב"ד בית עדאקה - כ"ג ניסן תש"ג
רבי עואץ ב"ר חיים כוחלאני זלה"ה
אב"ד כוחלאן - כ"ד ניסן תש"ג
רבי שלמה ב"ר אברהם נדאף זלה"ה
מחכמי תימן בירושלים - כ"ד ניסן תשכ"ו
רבי שלום ב"ר משה מעודה זלה"ה
מח"ס יבין שמועה רב ביהכנ"ס אהבת שלום, ב"ב
- כ"ד ניסן תשפ"ב
רבי חיים ב"ר דוד גמליאל זצ"ל
דיין בירושלים - כ"ה ניסן תשי"ג

מדרכי רבורנינו

נס פסח שהיה בצנעא בשנת התרס"ה

א] לאחר כשלושים שנות שלטון של התורכים בתימן ובעיקר בערים המרכזיות צנעא, מנאכה וחודידה. קם האימאם יחיא בשנת התרס"ה ועמו מספר שבטים ערבים לכבוש את הערים הללו מיד התורכים, ולכך שמו מצור קשה עליהם, עד שרבו הללי רעב מחללי חרב, במשך מספר חודשים עד ערב פסח. מו"ז רבי סלימאן חבשוש זלה"ה מתאר את קורות התקופה הזו בהרחבה בחיבורו 'אשכולות מרוחות', בצורה ייחודית, במבט של תלמיד חכם מנכבדי הקהילה.

נעלה כאן קטעים מדבריו בלשונו העשירה אשר שרשיה נטועים על מבועי מעיינות תורתנו הקדושה ולשונוות חז"ל.

ב] וז"ל, בחדש כסלו בתחלתו, שנת ברט"ז (לשטרות). היא שנת התרס"ה לב"ע. אבשרי, מרדו הערביים בממשלת תוגרמה אל ארץ אלחומה להלחם ביושביה וכו' ויבאו הערביים לצור בערי אלכמיס, לכבוש דרך אלחודידה, שלא יוכל אל צנעא מאכל כי גבר הרעב בארץ וכו' ויסגרו הערביים את הדרך ואין יוצא ובא וכו'. ויחזק הרעב בצנעא עד הגיע קדח דרה, י"ז ריאל, ויבוקש הלחם בכל המדינה ולא נמצא. ויצעקו היהודים אנשים נשים וטף, כל זאת באתנו, מי ינוד לנו, השוד והשבר והרעב והחרב, בניך עולפו שכבו בראש כל חיצות כתוא מכמר, המלאים חמת ה' גערת אהיך. צעקנו לפני השי"ת בבית עלמין, צעקנו בבתי כנסיות, צעקנו בכל ימות השבוע ובשבתות ולא נענינו. צוחנין ולית דמשגח בן. כי רבו עונותינו רבו מלמנות וחסאינו עצמו מלספר וע"ש שהארץ בעוונות הדור, לשה"ר, גול, הליכה לערכאות 'עד אשר נזנחה תורת משה ונאנחה כאלמנה אין לה מנחם'.

ג] ומשם ואילך נתרדרר המצב תהום אל תהום, וכלשונו 'אבל כל חודש אדר ב', ואנחנו לא נושענו והננו שארית השארית, היום ערב ר"ח ניסן, מצפים ומייחלים בכליון עינים לרחמי שמים, עד כמה נתמוגג בעונינו.

עד שראו ראשי הצבא כי כלתה אליהם הרעה, ושלחו שרים אל האימאם למקום מושבו בכוכבאן, 'הננו בידך אם להרג אם לאבדון אם לשלום, והישר בעיניך עשה ואל נאבדה אנחנו ונשינו וטפינו. והשיב האימאם לאותם שרי הצבא 'אם תאבו ושמעתם והיתה נפשכם לבד לכם לשלל וכל כלי זיינכם עם כל הכבודה של הממשלה אשר מחוט ועד שרוך נעל ינתן לאוצר המלכות של האמאם, ונתן להם זמן חדש ימים ולא יסאך מכם איש. וישלחו אליו ה' מנכבדי העיר 'שוב הדבר אשר דברת אדונינו אתה ושריך, בתנאי, קודם כל דבר, תחוס עלינו ותשלח לנו דגן להחיות את נפשנו ונפש פליטי החיל'.

ויחס עליהם אלמאם, ותכף שלח ק"ק קדח דגן, ול' בקר, וכו' רחלים לחיות נפשים מזלעפות רעב אשר כולם ה' חדשים במצור ומצוק. וגם שלח להם עוד ג' כיס קמח משללם אשר שללום חיילותיו בדרך.

ישועת ה' בערב פסח

ד] ובי"ג ניסן בערב שבו ה' הנכבדים, וישלח עמם האימאם כשש מאות אנשי חיל. ובליל י"ד ניסן נשמע קול תופים ומחולות קול שאון בעיר ויכנסו חיל הערבים אל תוככי צנעא בשלום ובשמחה וענוה.

ובי"ד בניסן נפתחו שערי המדינה לכל עובד ושב, ותיקנו שני ירידים חוץ למדינה וכו', ויבואו בני הכפרים המונים המונים, ויביאו דגן ושמן ובקר וצאן וצימוקים וכל צרכי המדינה וכו'. ויגיע ביום ההוא שער התבואה קדם בר, בט' ריאל תחת אשר כבר הגיע מחירו 70 מגידי דהיינו קל"ב ריאל פרנצאוי. כדבר הנביא (אלישע הנביא. מלכים ב' ז' א'), כעת מחר סאה סלת בשקל

וסאתיים שעורים בשקל. יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. בי"ד בניסן נגאלו אבותינו, ובי"ד בו גאלנו ה' אהינו ופדה שאריתנו ממות לחיים. ה] ובי"ז בו, יום ש"ק א' חול המועד דפסח, בעצם היום הזה יצאו צבאות חיל התוגרמים, כעשרה אלפים איש רגלי גדודים בלי כלי נשק מהעיר ללגת לדרכם מגורשים וכו'. וראה פלא גדול שעשה בורא עולם, כדי להודיע לבני אדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו. וידעו כי הכל בהשגחה מלפניו ולא במקרה נעשה מה שנעשה, אלא הוא מהעדא מלכין ומקים מלכין (ל' הפסוק הניאל ב' כ"א). זהו הפלא הגדול שביום שבאו התוגרמים לצנעא, בו ביום היתה יציאתם. כי הם באו בשנת ב'קפ"ד (התקפ"ג לב"ע) בי"ז ניסן, ובשנה זו שנת ברי"ז בי"ז בניסן נתגרשו מתוך צנעא ומכל תימן וכו'. ובחול המועד באו בני עמינו מכל הכפרים בבניהם בנשיהם בטפם, ומשארותם צרותם בשמלותם על שכמם, וגמרו המועד בצנעא.

שיירי הרעב

ז] באותו עת אכן הסתיים המצור, אך עדיין היתה העיר מוכת עוני ורעב תקופה ארוכה, בכ"ז אייר שחל"ח חבר בי"ד צנעא מוהר"ר אברהם צאלח זלה"ה מפני זלעפות הרעב. בר"ח אלול התרס"ה שבו התורכים וכבשו את צנעא מידיו, עד שנת התרע"ט ששב למלכותו. לימים שח האימאם למוהר"ר אברהם בדיחי זלה"ה, כי מתחילה לא נתן אל ליבו להיטיב ליהודים, ולכן ידע מלחמות ומכאובים, אך משהשכיל להיטיב עימם כל יום היה יותר טוב בשבילו (מעדות נכדו ר"ש אלגמאל).

מוהר"ר יהודה ב"ר סאלם סעיד כמרי זלה"ה

ז] רבינו נולד בכפר הקדום כ"א שבמחוז ירים בשנת התרנ"ט, לאביו מארי סאלם סעיד. בהיותו בן ל"ג שנים, הוסמך ע"י מוהר"ר יחיא נחום זלה"ה להכין תלמידים לבחינה בפני בי"ד צנעא. לקבל תורה מחכמי האיזור. סמוך לעלותו לאה"ק בשנת ה'תשי"א נתמנה לכהן כרב במושב שתולים (אז היה נקרא ביתניה), היה פעיל בקרב רבני תימן באה"ק להחזיקם ולהיותם הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית, גם בקרב בני הנוער פעל רבות לקרבם לתורה. בערב פסח של שנת התש"ל הלך למכור חמץ, ונפגע בתאונת דרכים עד שנתבקש לישיבה של מעלה, בי"ח בו. זיע"א.

ח] בגליון יד לאחים שיצ"ל בפסח התשי"ז, פרסם רבינו מכתב בו הוא מודה לפעילי המחנה התורתי, על רשימת הילדים שסודרו בישיבת לוד. ומתנה את כאבו, על ילד אחד שלא הצליח לשלוח לישיבה, ובהערמה הלך למוסד אחר כי מספקים לו שם כל מחסורו, רבינו הלך לשם לתהות על קנקנו של אותו מוסד, וכך הוא מספר בעער, ראיתי אותם גוזזי פאות. התחילו להתפלל אמרו ברכות הנותן לשכוי בינה, וברכת התורה והאמצעות לא אמרו. אמרו ברכות שאמר וברכות ישתבח והזמירות לא אמרו. עלו לקרות ספר תורה, ולא יכלו לקרות אפילו פסוק אחד כהוגן. שנית פרשת השבוע עמהם, ולא יכלו לקרות אפילו פסוק אחד מתוך הספר. אכלו ארוחת בקר, ולא ברכו ברכת המזון, הרביצו זה עם זה והפכו שולחנות האכילה. כל זה ראיתי וצר לי מאוד על המוסדות החילוניים שממרידים וגורמים לו למרוד באביו שבשמים ואביו שהולידו, ויהיה כבן סורר ומורה, ע"כ.

ומסיים רבינו את דבריו שם בקריאה נרגשת לאחינו בני ישראל, 'לא מצאנו יראת חטא וזריות וענוה וטהרה וקדושה, רק באותם חברי פעילי המחנה העוסקים בתורה ומלמדים את העם תורה לשמה, הזהרו וכל אחד ואחד שירשום את בנו לתלמוד תורה, למוסד דתי ולישיבה, שיהיה הבן מוכשר לעבודת ה' ברוך הוא'.